

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยและพัฒนา (Research and Development ; R & D) ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความต้องการ การใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ และได้ทดลองประเมินผลการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีรายละเอียดและมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย พอสรุปได้ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สมมติฐานการวิจัย
3. สรุปผลการวิจัย
4. อภิปรายผล
5. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสำรวจความต้องการ หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์

สมมติฐานการวิจัย

จากการศึกษาทบทวนเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานการวิจัยดังนี้

ความรู้ ทักษะการปฏิบัติ และเจตคติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของ จังหวัดกาฬสินธุ์ หลังจาก ได้เรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่ผู้วิจัย ได้พัฒนาขึ้นหลัง การทดลองใช้ มากกว่าก่อนการทดลอง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้ นักเรียนหรือผู้สนใจทั่วไป ได้นำความรู้ไปใช้ ในการพัฒนาและการอนุรักษ์ท้องถิ่นของตน ได้อย่างมีคุณภาพ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงขอสรุป ผลการวิจัยดังนี้

ระยะที่ 1 การสำรวจความต้องการของสถานศึกษาที่ต้องการหลักสูตรสาระการ เรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ว่ามีความต้องการหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในเรื่อง ใดบ้าง

ผู้วิจัย ได้ศึกษาทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์รอง ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 ศึกษาในเทศก์ ผู้อำนวยการ สถานศึกษาหลายแห่ง คุณครูหลาย ๆ ท่าน และท่านนักปราชญ์หลาย ๆ สาขาวิชา พบว่า สถานศึกษาบางพื้นที่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่มีหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นใช้ และ สถานศึกษาบางพื้นที่มีหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นใช้ แต่ไม่มีหลักฐานและเอกสาร ดังนั้น ผู้วิจัยจึง ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ขึ้นมา โดยมีเป้าหมาย คือ ต้องการสร้างและพัฒนา หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ขึ้นมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน ตลอดจนเป็นแนวทางหรือแบบอย่าง ในการสร้างหรือพัฒนาหลักสูตรในด้านต่าง ๆ เช่น หลักสูตรการฝึกอบรม หลักสูตรการฝึกอาชีพ และหลักสูตรในกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ และ เป็นการนำเสนอรูปแบบในการแก้ปัญหาหลักสูตรที่เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ จัดทำเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในระดับเขตพื้นที่การศึกษาหรือจังหวัด เพื่อกำหนดเป็นแผน ยุทธศาสตร์ในการแก้ปัญหาหลักสูตรในระดับสถานศึกษาต่อไป

ผู้วิจัย ได้ศึกษาและจัดทำแบบสำรวจความต้องการหลักสูตรสาระการเรียนรู้ ท้องถิ่นจำนวน 19 หลักสูตร และหาคุณภาพแบบสำรวจที่ใช้ในการสำรวจ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนาหลักสูตร 3 ท่าน ตรวจสอบ ผู้วิจัยร่วมกับคณะกรรมการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง เจ้าอาวาส คณะกรรมการหมู่บ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้าน นักวิชาการและนักเรียน

นักศึกษา ในกลุ่มบุคคลดังกล่าวมีความสนใจหรือต้องการหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในเรื่องใดมากที่สุดโดยใช้วิธีการให้คะแนนตามแบบสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามจำนวน 376 ฉบับ ผลปรากฏว่า ในจำนวนหลักสูตรทั้งหมด 19 หลักสูตร กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ระดับมากที่สุด 1 หลักสูตร ระดับมาก 14 หลักสูตร และระดับปานกลาง 4 หลักสูตร หลักสูตรที่ต้องการระดับมากที่สุด คือ หลักสูตรเมืองกาฬสินธุ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.90 หลักสูตร ที่ต้องการระดับมาก 3 อันดับ อันดับแรกคือ หลักสูตรพิธีกรรมทางศาสนา มีค่าเฉลี่ย 4.10 หลักสูตรการทอผ้าไหมแพรวาและหลักสูตรผญา มีค่าเฉลี่ย 3.79 (เท่ากัน) ตามลำดับ แสดงว่ากลุ่มบุคคลดังกล่าว มีความต้องการนำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเมืองกาฬสินธุ์เข้าสู่กระบวนการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการอนุรักษ์ให้คนรุ่นใหม่สืบทอดความรู้วัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามและเพื่อเป็นการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่ตลอดไป ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเมืองกาฬสินธุ์เข้าสู่กระบวนการเรียนการสอน เพื่อเปิด โอกาสให้ท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและจัดทำหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่นของตน ซึ่งจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยสร้างปูพื้นฐานชีวิตในวัยเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตลอดไปในอนาคตอย่างยั่งยืน หลังจากนั้นผู้วิจัยได้เชิญกลุ่ม (บวร) ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรมาร่วมจัดทำ Focus Group หลักสูตรเมืองกาฬสินธุ์ ครั้งที่ 1 ในวันพุธที่ 7 กรกฎาคม 2553 ที่ห้องประชุม โรงเรียนบ้านลาดวิทยาเสริม ตำบลหลักเมือง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ในการจัดทำ Focus Group หลักสูตรเมืองกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยจึง ได้นำ โครงร่างหลักสูตรเมืองกาฬสินธุ์ไปสร้างและพัฒนาขึ้นมา เป็นหลักสูตรเมืองกาฬสินธุ์ที่สมบูรณ์มากขึ้น

ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของจังหวัดกาฬสินธุ์

จากการศึกษาบริบท และสำรวจความต้องการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัย ได้ศึกษาทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำแนะนำ และแนวคิดจากผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการสร้างและพัฒนาหลักสูตร จำนวน 12 ท่าน โดยผู้วิจัยได้สร้างเนื้อหาเพิ่มเติม และปรับเนื้อหาบางส่วนมาจากเอกสารความรู้เรื่องเมืองกาฬสินธุ์ นำผลการวิเคราะห์ที่มีผลต่อการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มาจัดทำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน โดยการยกร่างหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ในเบื้องต้น โดยผู้วิจัย ได้ศึกษาคำนิยามศัพท์เฉพาะ

การดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ตามความต้องการของสถานศึกษาที่ได้จากการวิจัยระยะที่ 1 โดยใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ได้วิจัยไว้ในบทที่ 2 แล้วนั้น นำเข้าสู่ที่ประชุมสัมมนาร่วมกันวิพากษ์หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเป็นแบบฉบับร่าง แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญที่จะวิพากษ์หลักสูตรอ่านล่วงหน้าก่อนการประชุมวิพากษ์หลักสูตร ประมาณ 2 สัปดาห์ แล้วผู้วิจัยนำเสนอหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ในเบื้องต้น เพื่อวิพากษ์หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่พัฒนาขึ้น และให้คำแนะนำโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshops) ผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการ ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักปราชญ์ท้องถิ่น เจ้าอาวาส ครู นักวิชาการ ประชาชน คณะกรรมการสถานศึกษา นักเรียนนักศึกษา บุคลากรทางการศึกษา จำนวน 12 คน ผู้วิจัยแบ่งให้หนึ่งเป็นกลุ่มย่อยและร่วมกันวิพากษ์หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น และได้นำเสนอผลการเสนอแนะในการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Groups) แล้วสรุปและอภิปรายผลทั้งหมดในที่ประชุมใหญ่ (Brain Storming) จากนั้นนำผลการเสนอแนะ มาปรับปรุงหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น เพื่อนำไปทดลองใช้ในระยะที่ 3 ต่อไป

ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผลการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์

การประเมินผลการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ในระยะที่ 3 เป็นการนำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ปรับปรุงแล้วมาทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนเป้าหมาย คือ โรงเรียนบ้านลาดวิทยาเสริม ตำบลหลักเมือง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นเวลา 4 เดือน จากนั้นนำผลการทดลองที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติของวิลค็อกซัน The Wilcoxon Matched – Pairs Signed – Rank Test

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนน ระหว่างก่อนการทดลองและคะแนนหลังการทดลอง การใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่งวัดคะแนน ความรู้ และทักษะปฏิบัติ พบว่าค่าเฉลี่ยทั้ง 2 ตัวแปร มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยคะแนน ความรู้ ทักษะปฏิบัติ หลังการทดลองใช้ มีค่ามากกว่าก่อนการทดลอง และผลการวัดเจตคติอยู่ในระดับมาก แสดงว่าหลังการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นทำให้นักเรียนเป้าหมาย มีความรู้ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติ ต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นดีขึ้น

จึงสรุปได้ว่า หลังจากที่โรงเรียนบ้านลาดวิทยาเสริมซึ่งเป็นโรงเรียนเป้าหมายได้นำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ ทำให้ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพัฒนาขึ้น

อภิปรายผล

1. การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ทำให้ได้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการวิจัย 3 ระยะ อภิปรายผลได้ดังนี้

ระยะที่ 1 สurveyความต้องการของสถานศึกษาที่ต้องการหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ว่ามีความต้องการหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในเรื่องใดบ้าง

มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

ผู้วิจัยพบว่า การดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนนี้ เป็นการศึกษาหรือสำรวจความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งได้แก่ความต้องการของประชาชน พ่อค้า ข้าราชการ ผู้ปกครอง นักเรียน นักศึกษา รวมทั้งบุคลากรในโรงเรียนซึ่งอยู่ในท้องถิ่นว่า มีความต้องการจะให้ท้องถิ่นของตนเองเป็นอย่างไรในอนาคต ทั้งด้านการศึกษา เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประชากร สิ่งแวดล้อม วิธีการได้มาซึ่งความต้องการของท้องถิ่น อาจใช้วิธีการทางตรง คือ การออกไปสอบถามจากบุคคลทุกอาชีพในท้องถิ่น หรือใช้วิธีการทางอ้อม โดยการรวบรวมข้อมูลที่เป็นความต้องการของท้องถิ่นได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ นูนัน (Nunan. 1998 : 45) กล่าวว่า การวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียนมีเป้าหมายหลักอยู่ 3 ประการ คือเป็นแนวทางที่ช่วยสร้างและหาเนื้อหาที่เรียนได้ ออกโปรแกรมการเรียน และการนำโปรแกรมการเรียนไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ผู้วิจัยได้ทำแบบสำรวจถึงความต้องการว่าชุมชนต้องการหลักสูตรในเรื่องใด และได้เริ่มปฏิบัติงานกับทีมผู้ช่วยวิจัยจนได้ผลลัพธ์ว่าชุมชนต้องการหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเมืองกาฬสินธุ์ซึ่งได้คะแนนค่าเฉลี่ยสูงถึง 4.90 คือชุมชนมีความต้องการที่จะให้ลูกหลานได้เรียนรู้และมีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทักษิณี ทองไชย (2543 : 155) กล่าวว่า ชุมชนมีความเห็นสนับสนุนในเรื่อง สภาพและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการสอนวิชาสังคมศึกษา ดังนี้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับ

ประสบการณ์ หลังจากที่ชุมชน ได้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นแล้ว ผู้วิจัยก็เริ่มประสานงานต่อไป เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความคุ้นเคยสนิทสนมกันและทุกฝ่ายก็ทำงานร่วมกันต่อไปได้ร่วมกันกำหนด โครงร่างหรือเค้าโครงว่าเราจะทำกันอย่างไร จึงได้ทำ Focus Group ใน วันพุธที่ 7 กรกฎาคม 2553 ณ โรงเรียนบ้านลาดวิทยาเสริม ตำบลหลักเมือง อำเภออมลาคาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้ชุมชนทุกฝ่าย (บวร) ร่วมแสดงความคิดเห็น โดยกำหนดว่าหลังจากที่ได้หลักสูตรแล้ว จะหารือกันถึงจุดมุ่งหมายของหลักสูตรว่า ต้องการให้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นไปในทิศทางใด จากนั้นพิจารณาว่าจะกำหนดเนื้อหาสาระหรือขอบเขตการเรียนรู้มากน้อยเพียงใด และจะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกันอย่างไร โดยให้ทุกฝ่ายร่วมกันแสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ ซึ่งถือว่าเป็นความคิดเห็นที่มีประโยชน์อย่างยิ่งและยั่งยืนตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 21) กล่าวว่า หลักสูตรสถานศึกษาที่มีคุณภาพต้องเกิดจาก ความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่ายทั้งบุคลากรในสถานศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องนอกสถานศึกษา เพื่อระดมความคิด ประสบการณ์มาใช้ในการกำหนดหลักสูตรและพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ตลอดจนตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของการศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า การจัดทำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานที่ต้องการให้ผลที่เกิดขึ้นสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความต้องการของท้องถิ่นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิคม ชมภูหอง (2548 : 145) กล่าวว่า การจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นถือเป็นการดำเนินงานเพื่อการพัฒนาและสร้างหลักสูตรขึ้น เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็นผู้มีความรู้รอบรอบ ครอบรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม แล้วจึงตัดสินใจเลือกทางเลือกที่เกิดประโยชน์สูงสุด และมีโอกาสทำได้สำเร็จมากที่สุด ท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องอาศัยหรือใช้ข้อมูลที่เป็นระบบสารสนเทศ (Information System) มาใช้ประกอบการพิจารณา รวมทั้งความร่วมมือระหว่างผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่จะช่วยกันกำหนดงานพัฒนาขึ้นมา ท้องถิ่นต้องมียุทธศาสตร์ในการดำเนินการจัดทำสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น เพื่อช่วยให้มองเห็นภาพงานตลอดแนว ก่อนจะนำไปกำหนดเป็น โครงการหรือแผนงานสำหรับลงมือปฏิบัติในการจัดทำสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

หลังจากสังเกตการณ์ของผู้วิจัย พบว่า การเรียนรู้เป็นยุทธศาสตร์สำคัญสำหรับบุคคลและความเจริญก้าวหน้าของชาติ เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพของคน การสร้างคน สร้างอาชีพ สร้างงาน สมรรถนะด้านการเรียนรู้ของคนในชาติก่อให้เกิดทุนทางปัญญาที่เป็นตัวกำหนดวิถีในการพัฒนาประเทศ เพื่อการแข่งขันในด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม

ศิลปวัฒนธรรม และเพื่อความอยู่รอดของชาติในเวทีการแข่งขันระดับนานาชาติ จัดเป็น
 หลักการของรัฐบาลที่มีเจตนารมณ์เพื่อปฏิรูปการศึกษา ภายใต้พระราชบัญญัติ พ.ศ. 2545
 (ฉบับที่ 2) แก้ไขเพิ่มเติม เพื่อพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพ มีความสุข กล่าวคือ รัฐจะสร้าง
 สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยพัฒนาการเรียนรู้ คุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่เด็กแรกเกิด
 สร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมที่อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ในระบบ นอกระบบ ในห้องเรียนและ
 นอกห้องเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ม.ป.ป.) แหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็น
 ห้องเรียนนอกระบบ ให้ทั้งความรู้ คุณธรรมที่ดี ทักษะ อาชีพ ความบันเทิงแก่ผู้เรียน และ
 ผู้สนใจอย่างยั่งยืน

ระยะที่ 2 พัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์

มีประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

ผู้วิจัยพบว่า การดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรนี้จะมี
 อิทธิพลต่อผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพิศม์ สมศรี
 (2541 : 128 - 129) กล่าวว่า สภาพการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต้องมีการกำหนด
 จุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และมีการจัดการที่ดี
 และสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธนา อุทโร (2543 : 114) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นต้อง
 ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติ และต้องมีการปรับปรุงเพิ่มเติมใน
 เรื่องของอัตราเวลาเรียนและจัดให้มีกิจกรรมฝึกทักษะกระบวนการ จากการศึกษาของ สัจด์
 อุทรานันท์ (2532 : 314 - 315) กล่าวว่า ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น มีดังนี้ 1. จัดตั้ง
 คณะทำงาน 2. ศึกษาสภาพข้อมูลพื้นฐาน 3. กำหนดจุดมุ่งหมาย 4. พิจารณาความเหมาะสมของ
 หลักสูตรกลางกับสภาพของท้องถิ่น 5. ดำเนินการเลือกเนื้อหาสาระของหลักสูตรกลางและ
 หรือจัดสร้างรายวิชาขึ้นใหม่ 6. ดำเนินการใช้หลักสูตร 7. ประเมินผลการใช้หลักสูตร 8. การ
 ปรับปรุงแก้ไข จากการศึกษาของ นิคม ชมภูหลง (2542 : 55 - 56) กล่าวว่า ขั้นตอนการพัฒนา
 หลักสูตรท้องถิ่น มีดังนี้ 1. จัดตั้งคณะทำงาน 2. ศึกษาหลักสูตรแม่บท 3. ศึกษาสภาพปัจจุบัน 4.
 กำหนดจุดมุ่งหมาย 5. พิจารณาความเหมาะสมของหลักสูตรแกนกลางกับสภาพท้องถิ่น 6.
 กำหนดวิธีหรือรูปแบบในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น 7. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และคู่มือ
 ครู 8. ทดลองและใช้หลักสูตร 9. ประเมินผลการใช้หลักสูตร 10. ปรับปรุงแก้ไข

ในการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ต้องผ่านการพิจารณาจาก
 ผู้เชี่ยวชาญ (บวร) นักวิชาการ นักปราชญ์ ตลอดจนทั้งภูมิปัญญาชาวบ้าน ก่อนพัฒนาเป็นหลักสูตร

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ได้วางแผนเอาไว้ เมื่อพัฒนาแล้ว จึงให้นักวิชาการหลายท่านร่วมกันพิจารณาตรวจสอบความถูกต้อง เมื่อได้ผลเป็นที่พึงพอใจแล้ว ถึงนำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปทดลองใช้ได้ การประเมินคุณภาพของหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ประสิทธิภาพของหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่นำไปใช้มีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อาจเนื่องมาจากหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาอย่างมีขั้นตอน ได้แก่ การวิเคราะห์ความต้องการ วิเคราะห์งานจริง และการประเมินความถูกต้องและความเหมาะสมของหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ นูนัน (Nunan, D. 1991 : 167 - 170) ได้กล่าวว่า การสอนให้ประสบผลสำเร็จ ครูควรมีข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน ได้แก่ ความรู้ และภูมิหลัง ทางด้านการศึกษาของผู้เรียน (Educational Background) ความเชื่อ (Beliefs) รูปแบบการเรียนรู้ (Cognitive Styles) กลยุทธ์การเรียนรู้ (Learning Strategies) แรงจูงใจ (Motivation) และ เจตคติ (Attitude) ซึ่งช่วยให้ครูสามารถเตรียมกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ (Well- Prepared Tasks) ให้สอดคล้องและเหมาะสมกับผู้เรียน และนอกจากนี้ เวลาสำหรับการเรียนรู้ 20 ชั่วโมง เป็นเวลาที่เหมาะสมและเพียงพอสำหรับการฝึก ทั้งทักษะการฟัง ทักษะการพูด ทักษะการอ่าน และทักษะการเขียน ซึ่งสอดคล้องกับเกสรีน (2544 : 160) อ้างอิงแนวคิดของ บาลด์วิน และ วิลเลียม (Baldwin and Williams. 1988 : 4 - 5) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงเป็นวิธีการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ในทำนองเดียวกันผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์พบว่า การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิคม ชมภูหลง (2548 : 5) กล่าวว่า การจัดการศึกษาที่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่นของตน ย่อมจะทำให้ผู้เรียนมีความรัก ความผูกพัน ความรู้สึกหวงแหนและความภาคภูมิใจในท้องถิ่น อันจะนำไปสู่ความต้องการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ในที่สุด และสอดคล้องกับ ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2544 : 28) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลักสูตรที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่าย ที่ดำเนินการร่วมกัน เริ่มตั้งแต่การวิเคราะห์สภาพของท้องถิ่นเพื่อนำมาเป็นข้อมูลประกอบการจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรไปทดลองใช้หลังจากดำเนินการจัดทำเสร็จสิ้นแล้ว การนำหลักสูตร ไปใช้อย่างเต็มรูปแบบ และการประเมินผลการใช้หลักสูตรซึ่งต้องทำอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบเพื่อจะได้ทราบถึงระดับการพัฒนาของผู้เรียนหลังจากการนำหลักสูตรไปใช้จริงในโรงเรียน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเพื่อให้เกิดการดำเนินงานของสถานศึกษาประสบผลสำเร็จต้องมีการบริหารจัดการที่ทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยมองว่าทั้งสองฝ่ายต้องเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเป็นอย่างดี

และต้องปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและข้อสำคัญต้องมีทีมงานที่มีคุณภาพพร้อมที่จะประสานงานได้ทันทีและทุกเวลา การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นนั้นถึงจะมีประสิทธิภาพ

ระยะที่ 3 ทดลองใช้และประเมินผลการใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของจังหวัดกาฬสินธุ์

ผลการทดลองเปรียบเทียบในการนำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนเป้าหมายทั้ง 3 ระดับชั้น พบว่า สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ หลังการทดลองใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ผลของความรู้ ทักษะการปฏิบัติ และเจตคติ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์ มากกว่าก่อนการทดลอง สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การประเมินผลหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเมืองกาฬสินธุ์ จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักสูตรนี้มีคุณค่าเพราะได้ผ่านกระบวนการพัฒนาหลักสูตร การร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมวิพากษ์ของนักวิชาการ การแก้ไขปรับปรุงหลักสูตรของผู้จัดทำ และเป็นผลมาจากจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล ดังนั้นผู้วิจัยต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ใช้พฤติกรรมการเรียนรู้ในชั้นสูง เช่น การสร้าง การอภิปราย การแสดงความคิดเห็น การจำแนก การอธิบาย และผู้วิจัยต้องให้ความสำคัญโดยให้ใช้ชนิดของการเรียนรู้ที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถในระดับสูงในการแก้ปัญหา การเรียนรู้ทักษะ ความคิดรวบยอด การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนได้ปฏิบัติจากสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ของจริง จึงเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และการวัดผลประเมินผล วัดจากแบบวัดพฤติกรรมระหว่างเรียนซึ่งเน้นกระบวนการปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา อุทโซ (2543 : 114) กล่าวว่า หลักสูตรท้องถิ่นต้องครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติ และต้องมีการปรับปรุงเพิ่มเติมในเรื่องของอัตราเวลาเรียนและจัดให้มีกิจกรรมฝึกทักษะกระบวนการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิทยา แสงงาม (2541 : 165) กล่าวว่า วิจัยการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การสานมวย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดทำรายวิชา ขึ้นมาใหม่ แล้วนำไปทดลองใช้ผลปรากฏว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่นและผู้เรียน ด้านจุดมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น มีความชัดเจนเข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

2. การประเมินแผนการจัดการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเมืองกาฬสินธุ์ สรุปได้ว่า มีความถูกต้องเหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าแผนการจัดการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเมืองกาฬสินธุ์ที่ค้นคว้าพัฒนาขึ้น ได้ผ่านการสร้างอย่างเป็น

หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเมืองกาฬสินธุ์ที่ค้นคว้าพัฒนาขึ้น ได้ผ่านการสร้างอย่างเป็นระบบ คือศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กระทรวงศึกษาธิการ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ศึกษาทบทวนเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับการสร้างและพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ศึกษาทบทวนเอกสารการสอน ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ ศึกษาทักษะกระบวนการ ศึกษาเนื้อหาและวิธีการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นจากผู้เชี่ยวชาญ หนังสือ เอกสารประกอบการสอน เรื่อง หลักสูตรเมืองกาฬสินธุ์ แล้วนำมาประยุกต์สร้างเป็นแผนการจัดการเรียนรู้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเมืองกาฬสินธุ์ ตามลำดับขั้นตอน ทำให้นักเรียนได้เรียนจริงและได้ปฏิบัติจริงเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน สามารถนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพในอนาคตได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุปัญญา ทาปทา (2544 : 165) กล่าวว่า โรงเรียนส่วนใหญ่ได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านและส่งเสริมสนับสนุนให้ครูนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หน่วยงานต้นสังกัดควรจัดงบประมาณสนับสนุนในการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เชิญผู้รู้หรือเจ้าของภูมิปัญญามาเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียนหรือมาร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและโรงเรียนควรมีการสำรวจจัดทำข้อมูลสารสนเทศด้านภูมิปัญญาชาวบ้านให้เป็นระบบ

3. การวัดผลโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 โรงเรียนเป้าหมาย คือโรงเรียนบ้านลาดวิทยาเสริม ตำบลหลักเมือง อำเภอ กมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ทำการทดลองใช้หลักสูตร จากนั้น ได้นำผลการทดลองที่ได้ ไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย ระยะที่ 3 โดยใช้วิธีของวิลค็อกซัน เรียกว่า The Wilcoxon Matched – Pairs Signed – Rank Test ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

3.1 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) คะแนนความรู้ ก่อนเรียนได้ 38.20 หลังเรียนได้ 49.20 คะแนนคะแนนทักษะปฏิบัติ ก่อนเรียนได้ 20.75 หลังเรียนได้ 30.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard. Deviation) คะแนนความรู้ ก่อนเรียนได้ 4.04 หลังเรียนได้ 7.82 คะแนนทักษะปฏิบัติ ก่อนเรียนได้ 1.20 หลังเรียนได้ 1.64 คะแนนเจตคติ ค่าเฉลี่ย (Mean) หลังเรียนได้ 4.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard. Deviation) ได้ 0.80

3.2 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2

การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) คะแนนความรู้ ก่อนเรียนได้ 35.69 หลังเรียนได้ 47.08 คะแนน คะแนนทักษะปฏิบัติ ก่อนเรียนได้ 20.15 หลังเรียนได้ 31.31 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard. Deviation) คะแนนความรู้ ก่อนเรียนได้ 3.81 หลังเรียนได้ 6.36 คะแนนทักษะปฏิบัติ ก่อนเรียนได้ .99 หลังเรียนได้ 1.38 คะแนนเจตคติ ค่าเฉลี่ย (Mean) หลังเรียนได้ 4.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard. Deviation) ได้ 0.75

3.3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) คะแนนความรู้ ก่อนเรียนได้ 35.58 หลังเรียนได้ 44.84 คะแนนคะแนนทักษะปฏิบัติ ก่อนเรียนได้ 20.53 หลังเรียนได้ 34.16 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard. Deviation) คะแนนความรู้ ก่อนเรียนได้ 4.14 หลังเรียนได้ 7.20 คะแนนทักษะปฏิบัติ ก่อนเรียนได้ .51 หลังเรียนได้ 1.42 คะแนนเจตคติ ค่าเฉลี่ย (Mean) หลังเรียนได้ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard. Deviation) ได้ 0.71 ซึ่งเป็นผลมาจากการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี และมีการใช้วัสดุอุปกรณ์เป็นของจริงทั้งหมด เน้นทักษะการเรียนด้วยการปฏิบัติและเน้นนักเรียนเป็นสำคัญที่สุด ทำให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ได้รับประสบการณ์จริง ผลของการวัดผลโดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากครู ในท้องถิ่นใช้หลักสูตร ซึ่งนักเรียนได้ทำกิจกรรมในการเรียนตามหลักสูตรได้มากขึ้นทำให้ เรียนรู้และมีความรู้มากขึ้น และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพร บำรุง (2544 : 129) กล่าวว่า ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ เรื่อง การทำปลาต้ม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงาน พื้นฐานอาชีพ เรื่อง การทำปลาต้ม โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมี รายด้านที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านจุดมุ่งหมาย โครงสร้างและเนื้อหา อัตราเวลาเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล แผนการสอนมี ประสิทธิภาพ 94.28/87.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 85/85 และมีดัชนีประสิทธิผลของ แผนการสอนเท่ากับร้อยละ 70.58 และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สงกรานต์ จำปาบุรี (2544 : 147) กล่าวว่า ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำไข่เค็ม โดยภาพรวมและรายด้าน 5 ด้าน คือ ด้านโครงสร้างเนื้อหา ด้านอัตราเวลาเรียน สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และในด้านจุดมุ่งหมายมีความ เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และแผนการสอนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 87.30/87.20 ซึ่งสูง กว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

4. การวัดผลทักษะปฏิบัติของนักเรียน ในการเรียนหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมในแต่ละด้านของนักเรียนที่แตกต่างกัน โรงเรียนบ้านลาดวิทยาเสริม ตำบลหลักเมือง อำเภออมลไศย จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ผู้วิจัยทำการทดลองใช้หลักสูตรและครูในห้องเรียนใช้หลักสูตร เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญที่สุด นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และได้เน้นกระบวนการกลุ่ม เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทำงานเป็น มีระเบียบวินัยและรักการทำงานตลอดจนปรับปรุงงานอยู่เสมอ แบบวัดพฤติกรรมนักเรียนในแต่ละด้านของนักเรียนที่สร้างขึ้น มีการวางแผนการสร้างอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดทั้งแบบวัดพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ได้ผ่านการตรวจสอบ แนะนำ จากคณะผู้เชี่ยวชาญมาเป็นอย่างดี นักเรียนทุกคนจึงมีความตั้งใจปฏิบัติงาน และสนใจเรียนดีมาก

5. การวัดผลโดยใช้แบบสอบถามวัดผลทางเจตคติ ต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเมืองกาฬสินธุ์ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีเจตคติอยู่ในระดับมาก ทั้งผู้วิจัยทดลองใช้หลักสูตร และที่ครูในห้องเรียนใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นเพราะว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นนักเรียนเป็นสำคัญที่สุด และให้นักเรียนปฏิบัติจากวัสดุและอุปกรณ์จริง จึงทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเมืองกาฬสินธุ์อยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเมืองกาฬสินธุ์ มีการพัฒนาอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน จึงทำให้ครูที่ใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับชาติต่อไป ผู้วิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีก็คือ การนำหลักการและจุดหมายในหลักสูตร ไปสู่การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ มีทักษะ และมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในทำนองเดียวกันพบว่า หลังการทดลองใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดีขึ้นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ทำการทดลองใช้ และสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาขีดความสามารถของครูผู้สอนและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีข้อสังเกตดังนี้

การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) คะแนนความรู้ ก่อนเรียนได้ 35.69 หลังเรียนได้ 47.08 คะแนน คะแนนทักษะปฏิบัติ ก่อนเรียนได้ 20.15 หลังเรียนได้ 31.31 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard. Deviation) คะแนนความรู้ ก่อนเรียนได้ 3.81 หลังเรียนได้ 6.36 คะแนนทักษะปฏิบัติ ก่อนเรียนได้ .99 หลังเรียนได้ 1.38 คะแนนเจตคติ ค่าเฉลี่ย (Mean) หลัง เรียนได้ 4.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard. Deviation) ได้ 0.75

3.3 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) คะแนนความรู้ ก่อนเรียนได้ 35.58 หลังเรียนได้ 44.84 คะแนนคะแนนทักษะปฏิบัติ ก่อนเรียนได้ 20.53 หลังเรียนได้ 34.16 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard. Deviation) คะแนนความรู้ ก่อนเรียนได้ 4.14 หลังเรียนได้ 7.20 คะแนนทักษะปฏิบัติ ก่อนเรียนได้ .51 หลังเรียนได้ 1.42 คะแนนเจตคติ ค่าเฉลี่ย (Mean) หลัง เรียนได้ 4.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard. Deviation) ได้ 0.71 ซึ่งเป็นผลมาจากการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี และมีการใช้วัสดุอุปกรณ์เป็นของจริงทั้งหมด เน้นทักษะการ เรียนด้วยการปฏิบัติและเน้นนักเรียนเป็นสำคัญที่สุด ทำให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ได้รับประสบการณ์จริง ผลของการวัดผล โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากครู ในท้องถิ่นใช้หลักสูตร ซึ่งนักเรียนได้ทำกิจกรรมในการเรียนตามหลักสูตรได้มากขึ้นทำให้ เรียนรู้และมีความรู้มากขึ้น และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรพร บำรุง (2544 : 129) กล่าวว่า ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ เรื่อง การทำปลาต้ม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยการจัดทำรายวิชาเพิ่มเติมขึ้นมาใหม่ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มงาน พื้นฐานอาชีพ เรื่อง การทำปลาต้ม โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และมี รายด้านที่มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านจุดมุ่งหมาย โครงสร้างและเนื้อหา อัตราเวลาเรียน กิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผล แผนการสอนมี ประสิทธิภาพ 94.28/87.20 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือ 85/85 และมีดัชนีประสิทธิผลของ แผนการสอนเท่ากับร้อยละ 70.58 และได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ สงกรานต์ จำปาบุรี (2544 : 147) กล่าวว่า ได้พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น กลุ่มงานพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำไข่ต้ม โดยภาพรวมและรายด้าน 5 ด้าน คือ ด้าน โครงสร้างเนื้อหา ด้านอัตราเวลาเรียน คือ วัสดุ อุปกรณ์ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการวัดผลประเมินผล มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และในด้านจุดมุ่งหมายมีความ เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และแผนการสอนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 87.30/87.20 ซึ่งสูง กว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้

4. การวัดผลทักษะปฏิบัติของนักเรียน ในการเรียนหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น โดยใช้แบบวัดพฤติกรรมในแต่ละด้านของนักเรียนที่แตกต่างกัน โรงเรียนบ้านลาดวิทยาเสริม ตำบลหลักเมือง อำเภออมลาคไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่ผู้วิจัยทำการทดลองใช้หลักสูตรและครูในท้องถิ่นใช้หลักสูตร เนื่องจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญที่สุด นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และได้เน้นกระบวนการกลุ่ม เน้นให้ผู้เรียนได้ฝึกทำงานเป็น มีระเบียบวินัยและรักการทำงานตลอดจนปรับปรุงงานอยู่เสมอ แบบวัดพฤติกรรมนักเรียนในแต่ละด้านของนักเรียนที่สร้างขึ้น มีการวางแผนการสร้างอย่างเป็นระบบ ทำให้สามารถวัดและประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดทั้งแบบวัดพฤติกรรมในด้านต่าง ๆ ได้ผ่านการตรวจสอบ แนะนำ จากคณะผู้เชี่ยวชาญมาเป็นอย่างดี นักเรียนทุกคนจึงมีความตั้งใจปฏิบัติงาน และสนใจเรียนดีมาก

5. การวัดผลโดยใช้แบบสอบถามวัดผลทางเจตคติ ต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเมืองกาฬสินธุ์ พบว่า นักเรียนที่ได้รับการเรียนการสอนตามหลักสูตร มีเจตคติอยู่ในระดับมาก ทั้งผู้วิจัยทดลองใช้หลักสูตร และที่ครูในท้องถิ่นใช้หลักสูตร ซึ่งเป็นเพราะว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นนักเรียนเป็นสำคัญที่สุด และให้นักเรียนปฏิบัติจากวัสดุและอุปกรณ์จริง จึงทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเมืองกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับมาก

ผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเมืองกาฬสินธุ์ มีการพัฒนาอย่างมีระบบและเป็นขั้นตอน จึงทำให้ครูที่ใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับชาติต่อไป ผู้วิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีก็คือ การนำหลักการและจุดหมายในหลักสูตร ไปสู่การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะทำให้นักเรียนได้รับความรู้ มีทักษะ และมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในทำนองเดียวกันพบว่า หลังการทดลองใช้หลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดีขึ้นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ทำการทดลองใช้ และสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาขีดความสามารถของครูผู้สอนและนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีข้อสังเกตดังนี้

และการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนรู้ มีความรักใคร่สามัคคี เห็นอกเห็นใจในการประกอบกิจกรรม และได้นำไปสู่การปฏิบัติจริง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงพบว่า ความพร้อมของครูผู้สอนและความพร้อมของนักเรียนที่มีความตั้งใจและใฝ่ที่จะเรียนรู้พัฒนาตนเองตลอดเวลา ทำให้ผลการประเมินจากความรู้ ทักษะ การปฏิบัติ และเจตคติ หลังจากได้เรียนหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น หลังการทดลองใช้มากกว่าก่อนการทดลอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ปัจจุบันการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นของสถานศึกษาในแต่ละแห่ง ได้อยู่ในความสนใจของสถานศึกษารัฐบาลและหน่วยงานทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรเป็นอย่างดี เนื่องจากต้องการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างถูกต้องในการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคมในท้องถิ่นนั้น แต่ยังมีปัญหาอุปสรรคในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุน ซึ่งยังไม่มีความชัดเจนในการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นอย่างจริงจัง เนื่องจากการพัฒนาการดำเนินการของรัฐบาลนั้นต้องใช้งบประมาณมากพอสมควร ชุมชนในแต่ละท้องถิ่นจึงต้องเข้ามามีบทบาทที่จะช่วยเหลือสนับสนุนเพื่อให้สถานศึกษาในแต่ละแห่งบริหารจัดการหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นได้อย่างมีระบบ

1.2 การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นในระยะเริ่มแรกของสถานศึกษ ควรเป็นบุคคลหรือบุคลากรภายในชุมชนเดียวกันหรือใกล้เคียง เพื่อสะดวก และคล่องตัว รวดเร็วในการดำเนินงานของสถานศึกษา เพราะสถานศึกษาต้องอาศัยความไว้วางใจและการร่วมมือจากบุคคลในชุมชนเดียวกัน เมื่อสถานศึกษาเข้มแข็งเรื่องการสร้างหรือการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ก็สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง หลังจากนั้นค่อยสร้างเครือข่ายทางด้านการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นให้กว้างขวางขึ้น

1.3 การมีเครือข่ายทางด้านการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสถานศึกษาทุกท้องถิ่นที่เพื่อจะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้และให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ระหว่างสถานศึกษาด้วยกัน

1.4 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ในการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นขึ้น เพื่อเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ของบุคลากร ชุมชน และเครือข่าย

อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาขีดความสามารถทางด้านความรู้ความสามารถ ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา หรือเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยการได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานสถานศึกษาอื่น หรือนำบุคลากรไปศึกษาดูงาน หรือรับให้สถานศึกษาอื่นเข้ามาศึกษาดูงานที่สถานศึกษาของตน

1.5 ควรมีการนำหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นไปพัฒนาหน่วยการเรียนรู้เพิ่มเติมให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชนที่แตกต่างกันของแต่ละพื้นที่

1.6 เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นมีความก้าวหน้าและดำเนินได้อย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพ ประสพผลสำเร็จตามแผนการที่ได้กำหนดไว้ ควรมีการประชุมปรึกษาหารือ มอบหมายแต่งตั้งคณะทำงาน มีการเชิญผู้เชี่ยวชาญ วิทยากรที่มีความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น มีการประสานความร่วมมือกับชุมชน องค์กรท้องถิ่น เพื่อนำทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ และควรมีการจัดแหล่งเรียนรู้ แหล่งวิทยากร และเอกสารการค้นคว้าเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ไว้บริการแก่บุคคลและผู้สนใจ

1.7 ในการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ควรให้สอดคล้องกับสภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นอยู่ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาและคุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นให้ยั่งยืนและดีขึ้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผู้เรียน ที่มีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจ เวลา รูปแบบการเรียน ตลอดจนพื้นฐานความรู้ในหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเมื่อกาฬสินธุ์ ของเราแตกต่างกัน ดังนั้น รูปแบบการเรียนการสอนควรมีอย่างหลากหลาย เพื่อสนองตอบความต้องการของผู้เรียน เช่น การเรียนด้วยตนเองโดยเฉพาะบทเรียนออนไลน์ หรือบทเรียนโปรแกรม หรือบทเรียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ ในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้เรียนสามารถเลือกเรียนเอง ได้ตามโอกาส และยังสามารถใช้สำหรับการเรียนเสริมและทบทวนได้ด้วยตามลักษณะความแตกต่างระหว่างบุคคล

2.2 การสร้างหรือการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ถึงผลกระทบด้านการพัฒนาโดยเฉพาะ ด้านการศึกษา ผลการพัฒนาได้ผลเพียงพัฒนาขีดความสามารถของครูและบุคลากรทางการศึกษาคณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน วัด (บวร) ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร และ

2.2 การสร้างหรือการพัฒนาหลักสูตรสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นสำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นของจังหวัดกาฬสินธุ์ ถึงผลกระทบด้านการพัฒนา โดยเฉพาะ ด้าน
การศึกษา ผลการพัฒนาได้ผลเพียงพัฒนาขีดความสามารถของครูและบุคลากรทางการศึกษา
คณะกรรมการสถานศึกษา ชุมชน วัด (บวร) ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร และ
ความสามารถในการบริหารจัดการเท่านั้นยังไม่พอ จึงต้องศึกษาการพัฒนาหลักสูตรสาระการ
เรียนรู้ท้องถิ่นอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย ผลการดำเนินงานของสถานศึกษาจึงจะเห็นภาพชัดเจน

2.3 ควรจะได้ทำการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ใน
ระดับชั้นต่าง ๆ ต่อไปให้ต่อเนื่อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY